

DÜŞÜNCE DÜNYASINDA TÜRKİZ

Ulusal Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi

Yıl/Year: 15 • Sayı/No: 3 • Aralık/December 2024

ISSN: 1309-601X

TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI EKONOMİK İŞ BİRLİĞİNİN BANKACILIK VE FİNANS BOYUTU

*Banking and Finance Dimension of Economic Cooperation of the
Organization of Turkic States*

Ömer Faruk KORKMAZ

Öğr. Gör. Dr., Giresun Üniversitesi, Tirebolu Mehmet Bayrak Meslek Yüksekokulu,
Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü. Giresun.
omer.faruk.korkmaz@giresun.edu.tr
ORCID: 0000-0002-3283-6174

Selin SOĞUKOĞLU KORKMAZ

Öğr. Gör. Dr., Giresun Üniversitesi, Keşap Meslek Yüksekokulu,
Pazarlama ve Dış Ticaret Bölümü. Giresun
selin.korkmaz@giresun.edu.tr
ORCID: 0000-0001-9944-8494

Makalenin Türü: Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 25.11.2024

Kabul Tarihi: 20.12.2024

DOI: 10.59281/turkiz.1591166

Kaynak göstermek için:

Korkmaz, Ö.F., Korkmaz, S.S., (2024). Türk Devletleri Teşkilatı Ekonomik İş
Birliğinin Bankacılık ve Finans Boyutu.
Düşünce Dünyasında Türkiz, 15(3): 469-492.

İletişim / Contact

29 Ekim Caddesi 2654. Sokak No: 1 Gölbaşı-Ankara/Türkiye

Tel: +90 312 460 1779 • Faks: +90 312 460 1789

www.tasav.org • iletisim@tasav.org • turkiz.dergi@tasav.org

TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI EKONOMİK İŞ BİRLİĞİNİN BANKACILIK VE FİNANS BOYUTU

Banking and Finance Dimension of Economic Cooperation of the Organization of Turkic States

Ömer Faruk KORKMAZ

Öğr. Gör. Dr., Giresun Üniversitesi, Tirebolu Mehmet Bayrak Meslek
Yüksekokulu, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü. Giresun.
omer.faruk.korkmaz@giresun.edu.tr
ORCID: 0000-0002-3283-6174

Selin SOĞUKOĞLU KORKMAZ

Öğr. Gör. Dr., Giresun Üniversitesi, Keşap Meslek Yüksekokulu,
Pazarlama ve Dış Ticaret Bölümü. Giresun
selin.korkmaz@giresun.edu.tr
ORCID: 0000-0001-9944-8494

Özet

Bu çalışmada Türk Devletleri Teşkilatı'nın (TDT) bölgesel ve uluslararası bir örgüt olarak ekonomik iş birliği faaliyetlerinin bankacılık boyutu ele alınmaktadır. Çalışmanın konusunu tarihsel arka plandan yararlanarak, teşkilata üye devletlerin bankacılık sektöründeki mevcut ve potansiyel durumu ile iş birliğini artırıcı faaliyetleri oluşturmaktadır. Çalışma sonucunda öncelikle Türk Devletleri Teşkilatı Üye Ülkeleri Merkez (Ulusal) Bankaları Konseyi kuruluşunun, Güvernörler düzeyinde eşgüdümlü hareketi mümkün kılabilceği; Türk Devletleri Banka Birlikleri Konseyi'nin eğitim ve deneyim paylaşımının beşerî sermayenin geliştirilmesine katkıda bulunabileceği ortaya konulmuştur. Diğer yandan Fintek İş Birliği Platformu'nun dijitalleşen bankacılıkta trendleri kaçırmama adına önemli bir rol üstlenebileceği; Türk Yatırım Fonu'nun eşit sermaye ve eşit oy hakkıyla kurulmasının önemli bir misyonu ifade ettiği bulgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Devletleri Teşkilatı, Bankacılık, Finans, Türk Yatırım Fonu.

Abstract

This study deals with the banking dimension of the economic cooperation activities of the Organisation of Turkic States (OST) as a regional and international organisation. The subject of the study is the current and potential situation of the member states of the organisation in the banking sector and the activities to increase cooperation by making use of the historical background. As a result of the study, it has been revealed that the establishment of the Council of Central (National) Banks of the Member States of the Organisation of Turkic States can enable coordinated action at the level of Governors, and the training and experience sharing of the Council of Bank Associations of Turkic States can contribute to the development of human capital. On the other hand, it has been found that the Fintech Cooperation Platform can assume an important role in order not to miss the trends in digitalised banking; the establishment of the Turkish Investment Fund with equal capital and equal voting rights expresses an important mission.

Keywords: *Organisation of Turkic States, Banking, Finance, Turkic Investment Fund.*

Giriş

İçerisinde bulunduğumuz coğrafya tarih boyunca sadece doğu ve batı arasındaki bilgi, din ve kültür alışverişine aracılıkta merkez konumunda olmamış, aynı zamanda önemli ticaret yollarının ve kadim medeniyetlerin güç mücadelelerinin kesiştiği bir merkez konumunda da olmuştur. Yeni coğrafi keşifler ve gerçekleşen sanayi devrimi ve sonrası yıllarda ekonomik, siyasi, askerî ve teknolojik alanlardaki önemli değişimlere uyum sağlayamayan Türkistan coğrafyası Rusya ve Çin gibi ülkelerin etkisine maruz kalmıştır (Kasım, 2021). Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin

yıkılışı ile birlikte egemenliğini ilan eden Türk Cumhuriyetleri, geçmişte uygulanan politikalar nedeniyle sosyal, politik, güvenlik ve ekonomik kaynaklı birçok sorunla karşı karşıya kalmıştır. Bağımsızlığın temel çıktılarında biri olarak diğer dünya devletleri gibi Türk Devletleri de demokrasi ve piyasa ekonomisinin idealize edildiği siyasi ve ekonomik sisteminin önemli bir parçası olma yolunda hür ve eşit haklara sahip olarak ciddi adımlar atmışlardır (Sarıkaya, 2023).

Bu ise söz konusu devletler için keskin bir değişim anlamına gelmektedir. Bu değişim, yönetim bakımından sosyalist sistemden demokrasiye yolculuğu ifade ederken, ekonomik bakımdan SSCB'nin politikalarıyla belirlenen mekanizmanın yerine piyasa kurumlarının oturtulmasını ifade eden sancılı bir süreçten oluşmaktadır (Çevik ve Turan, 2021). Bir nevi ekonomik ve siyasi sistemlerinde "resetleme"nin yaşandığı yeni devletlerin, mevcut imkân ve kabiliyetleri potansiyellerinin çok gerisinde kalmıştır. Ekonomik ve siyasi dönüşüm mücadelesinin bu sancularına, çeşitli sınır problemleri ve bölgesel aktörlerin nüfuz oluşturma çabaları da eklenince Türk Devletlerinin sosyo-ekonomik gelişiminin uzun yıllar geri kaldığı söylenebilir (Kasım, 2021). Söz konusu yıllar itibarıyla Türk devletleri incelendiğinde, birçoğunun ilerleyen yıllarda kısmen çözümler bulacağı hiper enflasyon, büyüme, işsizlik, yolsuzluk ve güven eksikliği gibi makroekonomik ve yapısal sorunlarla mücadele etmek durumunda kaldıkları görülmektedir (Sydykova, 2021). Bu mücadelede, piyasa ekonomisini benimsemek ve ekonomik istikrarı sağlamak adına kendi para birimlerini oluşturmak, özelleştirme yapmak, enflasyonu kontrol altına almak, parasal ve mali reformlar gerçekleştirmek gibi çabaları ifade etmektedir. Özellikle bu yıllarda Kazakistan ve Kırgızistan'ın "Şok Terapi" Özbekistan ve Türkmenistan'ın ise yavaş ve kademeli reform politikalarını izlediği söylenebilir (Kasım, 2021).

1990'lı yıllar Türkiye için oldukça hareketli ve istikrarsız yıllar olarak hatırlanmaktadır. Dış coğrafyasında savaşların süre geldiği, içeride ise iktidarların sıkça değiştiği ve ekonomik sorunların

artarak çoğaldığı bir dönemdir. Türkiye bu şartlar altında bile Balkanlardan Orta Asya'ya kadar birçok sahada zorluklar yaşayan devlet ve topluluklara destek olma çabası içerisinde olmuştur. Ancak bu çaba fikri, siyasi ve iktisadi anlamda ihtiyaç duyulana karşılık düzeyde olamamıştır. Kısaca ifade edilen sebeplerden kaynaklı Türkiye ve Türk Devletleri arasındaki ilişkiler başlangıçta istenilen düzeyde gerçekleştirilememiştir (Sarıkaya, 2023). Türkiye'nin uzun yıllar demokrasi ve serbest piyasa ile tanışıklığı, batının askerî, siyasi ve iktisadi yapılarıyla bütünleşik oluşu dolayısıyla sahip olduğu tecrübesi ile Türk Devletlerinin geniş pazar yapısı, enerji ve hammadde kaynaklarının zenginliği, jeopolitik konumu, güvenlik ve askerî iş birliği gibi tüm alanlardaki potansiyeli birlikte düşünüldüğünde Türkiye ve Türk Devletleri arasındaki ilişkinin sinerji yaratacak boyutta olduğu söylenebilir (Aydilek, 2022).

Lokalizasyonu da beraberinde getiren küreselleşmenin dillere pelesenk olan mottosu "sınırların kalkması"dır. Dolayısıyla küreselleşme ile birlikte iktisadi mal ve hizmetler, iş gücü, sermaye ve finansal hareketlerin serbest dolaşımı artmış ve uluslararası nitelik kazanmıştır. Aynı zamanda küreselleşmeyle birlikte finansal kırılganlıklarda artmaya başlamış ve ülkelerin iç dinamikleri de kolayca yıpratılabilir olmuştur (Soğukoğlu Korkmaz, 2022). Bu durumun ise devletlerin çeşitli alanlarda (ekonomik, siyasi, güvenlik, vb.) uluslararası iş birliğine gitmesine yol açtığı görülmektedir. Uluslararası sistem içerisinde bölgesel bütünleşme ve entegrasyon girişimlerinin her geçen gün arttığı bilinmektedir. Avrupa Birliği, Avrasya Ekonomik Birliği, Şangay İşbirliği Örgütü gibi birçok uluslararası örgüt, üye devletlerin hak ve menfaatlerini azami düzeyde gözetme çabası içerisinde. TDT yukarıda ifade edilenlere benzer bir çabayla, bulunduğu coğrafyada stratejik bir birliğe dönüşerek Türk dünyası adına önemli bir oluşumu ifade etmektedir (Akçapa, 2023). TDT Ekim 2009 tarihinde imzalanan "Nahçıvan Anlaşması" ile Türkçe Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi adıyla kurulmuştur. Bu konsey adını 2021 tarihinde düzenlenen

TDT 8. Zirvesi'nde "Türk Devletleri Teşkilatı" olarak değiştirmiştir. Bugün itibariyle TDT'ye üye devletler Türkiye, Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan ve Özbekistan olmakla birlikte Türkmenistan, Macaristan, KKTC ve Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO) gözlemci üyelerdir (Erkiner ve Eray, 2022).

Organizasyon kavramının doğuşu ile ilgili, insanlığın ilk olarak doğa ve düşmana karşı bir araya geldiği, sonraları ise sosyo-ekonomik amaçlar için örgütler kurdukları söylenmektedir (Baransel, 1993: 23). Tek başına gerçekleştirilemeyecek amaçların doğurduğu organizasyon, insanlığın sorun çözme yöntemi olarak en yaygın başvurduğu bir ahenkleştirme ve uyumlaştırma aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Modern toplumun "kuruluşlar toplumu" (Drucker, 1994: 74) veya "örgütsel yaşam" (Koçel, 2018: 99) şeklinde tanımlandığı günümüz dünyasında örgütler, devlet, işletme, sivil toplum kuruluşu (STK) ve ulusal ve uluslararası kuruluşlar olarak görülmektedir. Geride kalan yüzyıl itibarıyla kurulan birçok kuruluşun endüstri ve bilgi teknolojilerindeki hızlı değişimin yaşandığı çağımızda sosyo-ekonomik ihtiyaçları karşılar nitelikte olmadığı veya olamadığı toplumsal hafızalarda birçok defa tecrübe ile yer etmiştir. Gazze'de yaşananlardan dolayı uluslararası kamuoyunun taleplerine Birleşmiş Milletlerin çare olamayışı, Uluslararası Para Fonu (IMF) ile anlaşmasına rağmen ülkelerin finansal sorunlarını çözememesi veya Dünya Sağlık Örgütü'nün varlığına rağmen Covid-19 salgınına hazırlıksız yakalanıp, salgını evde kalarak çözülmesine çalışmak buna örnek gösterilebilir. Dolayısıyla 20. yüzyılda kurulan birçok askerî, siyasi veya iktisadi kuruluşun daha kendi çağının sorunlarıyla bile baş edemediğini ifade etmek pek de yanlış olmamaktadır. Dijitalleşme, serbestleşme ve düzensizleşme gibi birçok fenomen kavramın baskın olduğu 21. yüzyıl kendine özgü sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu açıdan bakıldığında yeni yüzyıl yeni kuruluşlara gebe de denilebilir. Paradigmanın değiştiği çağımızda üye ülkelerin mevcut ve gelecekteki ihtiyaç ve beklentilerine hızlı, kolay cevap verecek genç ve dinamik bir organizasyonun varlığının başarıyla taçlanması,

insanlığın uluslararası örgütlere olan küllenmiş inancını da alevlendirecektir. Bu noktada tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişte tasarrufların ve kredilerin yönetilmesinde önemli fonksiyonlar üstlenen bankacılığın, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişte de benzer fonksiyonlar üstlendiği ve ayrıca evrim sürecinin “düşünen insandan”, “bankacılık yapan insana” doğru yöneldiği de görülmektedir (Ferguson, 2019). Bu çalışmada Türk Devletleri Teşkilatı’nın politik ve kültürel motivasyonlarına değinilerek, özellikle teşkilatın finans ve bankacılık ile ilgili faaliyetleri ele alınmaktadır. Bu kapsamda çalışmada teşkilatın bankacılık ve finansla ilgili yeni organizasyonları olan (Türk Devletleri Teşkilatı Üye Ülkeleri Merkez (Ulusal) Bankaları Konseyi, Türk Devletleri Banka Birlikleri Konseyi, Fintek İş Birliği Platformu ve Türk Yatırım Fonu, vb.) kuruluşları ve bu kuruluşların faaliyetleri ile ilgili bilgilere yer verilmektedir. Dolayısıyla çalışmada tarihsel arka planla birlikte yeni bir uluslararası kuruluş olan Türk Devletleri Teşkilatı’nın ekonomik iş birliğinin bankacılık ve finans boyutunu irdelenmektedir. Dolayısıyla çalışmada mevcut durum ile birlikte teşkilatın ekonomik, finans ve bankacılık faaliyetlerinin potansiyelinin neler olabileceği ile iş birliğini artırıcı faaliyetlerin kapsamı ortaya konulmaktadır. Ayrıca konu ile ilgili literatürün gelişme aşamasında oluşu nedeniyle başvuru kaynakların yeterli olmayışı kısıtlayıcı bir etkiye neden olmaktadır. Bu durum aynı zamanda alanda akademik boşlukların olduğunun da bir göstergesidir. Dolayısıyla TDT’nin finans ve bankacılık sektöründe faaliyet ve iş birlikleriyle ilgili daha spesifik analiz ve çalışmaların yapılması önerilmektedir.

1. Türk Devletleri Teşkilatı ve Ekonomik Görünümü

Uluslararası sistemde çatışma ve savaşların ağır bedelleriyle birçok defa yüzleşmek zorunda kalan devletler, çeşitli konular ve alanlarda diyalog, iş birliği ve bütünleşme gibi çabalarını bazen bir organizasyona bazen de ortak hareket edebilecekleri bir platforma dönüştürmektedirler. Ayrıca devletlerin sorunlarını bölge ve sektör

odaklı ele alma eğiliminde oldukları da bilinmektedir. Bu bölgesel bütünleşme hareketlerinin güncel örneklerinden biri de Türk Devletleri Teşkilatı'dır (Emekler vd., 2022). SSCB'nin dağılmasıyla bağımsızlıklarına kavuşan Türk Devletlerinin, 1992 yılında Türkiye'de gerçekleştirilen toplantısında temeli atılan Türk Devletleri Teşkilatı, önceleri Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi - Türk Konseyi olarak adlandırılmış ve 2009 yılında uluslararası bir örgüt hüviyetini kazanmıştır (Çınar ve Uzun, 2023). 2021 yılında İstanbul'da düzenlenen zirvede birliğin ismi "Türk Devletleri Teşkilatı" olarak değiştirilmiştir (Aydilek, 2022). Türk Devletleri Teşkilatı beş üye devletten ve dört gözlemci üyeden oluşmaktadır. Bu üye ülkeler sırasıyla Azerbaycan Cumhuriyeti, Kazakistan Cumhuriyeti, Kırgız Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti ve Özbekistan'dır. Macaristan, Türkmenistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ve Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO) ise teşkilata gözlemci üyeler olarak katılım sağlamaktadırlar (Türk Devletleri Teşkilatı, 2011). Türk Devlet Teşkilatı, ortak bir dış politika ve ekonomi ilk sırada olmak üzere bilim, teknoloji, enerji, çevre ve hukuk gibi ana alanlarda üye ülkeler arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi adına, Devlet Başkanları Konseyi, Dışişleri Bakanları Konseyi, Aksakallar Konseyi, Kıdemli Memurlar Komitesi ve Sekreteryadan oluşmaktadır (Kocatepe, 2022). Türk Devletleri Teşkilatı'nın faaliyetleri ve iş birliği ile çalışma ve proje alanlarından bazıları aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo 1. Türk Devletleri Teşkilatı'nın Faaliyetleri ve İşbirliği ile Çalışma ve Projeleri

Faaliyetler ve İşbirliği Alanları	Çok Yönlü Ortak Çalışma ve Projeler
Siyasi, Ekonomik, Gümrük, Diaspora, Ulaştırma, Eğitim, Tapu ve Kadastro, Enformasyon ve Medya, Gençlik ve Spor, Aile ve Sosyal Politika, Bilişim ve İletişim Teknolojileri, İnsani Konular ve Kalkınma, Müslüman Dini Kurumları, Uzay, İnsan Kaynakları, Uluslararası Kuruluşlar, İçişleri Bakanlıkları/Polis Teşkilatı, Acil Durum ve Afet Yönetimi, Resmi Araştırma Merkezleri, Çevre ve Ekoloji, Haritaçılık, Türk İşbirliği Teşkilatları Koordinasyonu, Kültürel İlişkiler alanında iş birliği	Türk Yatırım Fonu, Trans-Hazar ulaştırma koridoru, Kardeş Limanlar süreci, Orhun öğrenci ve akademisyen değişim programı, Uluslararası Gençlik Kampları, Gençlik Festivalleri, Üniversite Spor Oyunları, Modern İpek Yolu Ortak Tur Paketi, Tabarruk Ziyarat Projesi, Sağlık Bilim Kurulu, Sağlık Koordinasyon Komitesi, Tedarik Zinciri Grubu

Kaynak: Türk Devlet Teşkilatı İşbirliği Alanları, 2024.

Teşkilat çerçevesinde ekonomiden ulaştırmaya, turizmden eğitime, gençlik ve spordan sağlığa 30 civarında faaliyet ve iş birliği alanları belirlenmiş ve 20'den fazla farklı alanda çok yönlü çalışma ve projeler yürütülmeye başlanmıştır. Çeyrek asrı aşan bağımsızlığın Türkiye ile birlikte "Türk Devletleri Teşkilatı" adıyla taçlandırılması, Türk Devletleri ve Türkiye arasındaki bağın ne derece derin ve güçlü olduğunun bir kanıtıdır. Ayrıca kabul edilen 2040 Vizyon iş birliğiyle, bütünleşme ve eşgüdüm bakımından bölgeye ve dünyaya verilen mesajın, küresel ölçekte bulacağı karşılık önem arz etmektedir (Aksu, 2021). Türk Devletleri Teşkilatı'nın siyasi ve ekonomik vb. alanlarda mevcut ve potansiyel durumunun etüt edilmesi, fonksiyonellik bakımından, bölgesel ve uluslararası örgütlere ne ölçüde alternatif olabileceğinin ve nasıl farklılıklar ortaya koyabileceğinin uygulamalar ve veriler üzerinden değerlendirilmesi zorunluk arz etmektedir. Bu noktada teşkilatın mevcut ve potansiyel durumu aşağıdaki tablo vasıtasıyla özetlenebilir.

Tablo 2.TDT Üyelerinin Eko-Politik Yönden Güçlü ve Zayıf Yönleri

Ülkeler	TDT Üyelerinin Eko-Politik Yönden Güçlü ve Zayıf Yönleri
Türkiye	<ul style="list-style-type: none"> - TDT ile ilişkileri biçimlendirmede lider konumu, - Rusya ile müzakere edebilme gücü. - TDT üyelerine çeşitli konulardaki duruşuyla özgüven vermesi. - Batı ve demokrasi ile köklü bağlara sahip oluşu
Azerbaycan	<ul style="list-style-type: none"> - Dünya Ticaret Örgütü ve Avrasya Ekonomik Birliğine üye değildir. - Batıya eriştirilen ilk hidrokarbon kaynaklarına sahiptir. - AB ile yoğun ilişki içerisinde.
Türkmenistan	<ul style="list-style-type: none"> - Dev doğalgaz rezervleriyle ön plana çıkmaktadır. - Dünya Bankası ve IMF'ye üye olmasına rağmen dışa kapalı bir sisteme sahiptir. - Dünya Bankası'ndan 6, Asya Kalkınma Bankası'ndan 58 defa kredi kullanmıştır. - Çin'in çekim alanında ve yüzü doğuya ve Asya-Pasifiğe dönüktür.
Özbekistan	<ul style="list-style-type: none"> - Hidrokarbon üretimi yapan diğer üç Türk devletinden ayrışarak başka sektörlerde de üretim gerçekleştirmektedir. - Çin, Rusya, ABD, AB, Kore, İran ve Türkiye gibi ülkelerin ekonomik ilgi alanındadır - Avrasya Ekonomi Birliğinde gözlemci üyedir - Asya Kalkınma Bankasından en çok kredi kullanan bölge devletidir. - Nüfusu ekonomik anlamda potansiyeldir. - Uluslararası ekonomik kuruluşlarla ilişkileri yoğundur.
Kazakistan	<ul style="list-style-type: none"> - Batı merkezli ekonomik kuruluşların müdahalelerine açık değildir. - Avrasya Ekonomik Birliği gibi Moskova merkezli bütünleşmelerde aktiftir. - Hidrokarbon rezervleri dolayısıyla batıyı cezbetmekte ve küresel sermaye ile bütünleşmiştir.
Kırgızistan	<ul style="list-style-type: none"> - Uluslararası sistemde gücü görece en zayıf ülkelerden biridir. - Uluslararası para akışının ilgisini çekmek için politika üretmek zorundadır. - Batı, Çin ve Rusya'yı inkâr etmeden Asya'daki sermayeyi çekmeye çalışmaktadır. - Brettoon Woods kuruluşlarıyla en çok etkileşimde bulunan Türk devletidir. - Rusya'nın öncülük ettiği kuruluşlarda muhakkak yer almaktadır.

Kaynak: Sarıkaya (2023) çalışmasından yararlanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

TDT üyelerinin eko-politik açıdan güçlü ve zayıf yönleri dolayısıyla teşkilatın nasıl bir organizasyona evrileceği tam olarak kestirilememekle birlikte aşağıdaki potansiyellerin öne çıktığı görülmektedir (Aydilek, 2022).

- Irk temelli bir organizasyon olarak Türk Birliği mi?
- Politik, ekonomik, sosyal, kültürel birliktelik olarak AB benzeri bir topluluk mu?
- Şangay İşbirliği Örgütü ya da Kolektif Güvenlik İşbirliği Örgütü benzeri ideolojik ve güvenlik odaklı yapay bir birliktelik mi?
- Özgün bir alternatif model mi?

Ortak siyasi, ekonomik ve kültürel amaçlarla bir araya gelen Türk Devletleri Teşkilatı, ortak manevi motivasyonunu korurken, uluslararası sahada ilişkilerini çeşitlendirerek etki yaratmayı amaçladığı bilinmektedir. Dolayısıyla yukarıdaki soruların cevapları hâlihazırda olgunlaşma aşamasında olduğu düşünülen teşkilatın üyelerinin katkılarıyla ve gelecekte yapılacak düzenlemeler ışığında netleşeceğe benzemektedir (Erkiner ve Eray, 2022).

Devletler arasındaki iş birliği süreçlerinin temel motivasyon dinamiklerinden biri de ekonomi ile ilgili konulardır. Türk Devletleri arasındaki ekonomik ilişkilerin potansiyelinin çok gerisinde kaldığı bilinmektedir (Akçapa, 2023). Henüz ortak bir para birimi kullanmayan Türk Devlet Teşkilatı üye devletlerinin makroekonomik yapılarına bakıldığında; ortalama enflasyonun %28,82, ortalama işsizlik oranının %6,7, ortalama yıllık büyüme hızının %5,4, kişi başına düşen ortalama gelirin 7 bin ABD doları civarında olduğu görülmektedir (Aydilek, 2022). Bu ekonomik göstergeler itibarıyla teşkilatın dünya ekonomisindeki sahip olduğu büyüklük ise aşağıdaki tabloda ifade edilmektedir.

Tablo 3. Türk Devletleri Teşkilatı Üye ve Gözlemcilerinin Dünyadaki Ekonomik Payı

Türk Devletleri Teşkilatı Üye ve Gözlemcilerinin Dünyadaki Ekonomik Payı (Ocak-Aralık 2023)	
4823,5 bin km ² ile Dünya Yüz Ölçümünün	%0,95
173,8 milyon kişi ile Dünya Nüfusunun	%2,2
1537 milyar ABD doları ile Dünya GSYİH'nın	%1,6
1192,7 milyar ABD doları ile Dünya Ticaret Cirosunun	%2,4

Kaynak: Türk Devletleri Teşkilatı (2024) verilerinden yararlanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Türk Devletleri Teşkilatı ile üye ülkeler arasındaki ticaret hacmi 2012-2019 yılları arasında yaklaşık 5-10 milyar ABD doları arasında dalgalanma göstermiştir. Özellikle 2014 yılına kadar bu ticaretin %90'ının Kazakistan ve Türkiye arasında yapıldığı bilinmektedir. Türkiye, Türk Devletleri Teşkilatı ticareti içerisinde en büyük paya sahip olmasına rağmen 2019 yılındaki dış ticaretinin sadece %1,3'ünü üye ülkelere gerçekleştirmiştir. 2019 yılı için Türkiye'nin üye ülkelerle yaklaşık 2 milyar dolarlık bir ihracat potansiyelini gerçekleştiremediği tespit edilmiştir (Bağcı vd., 2021).

Rakamlar itibarıyla Türk dünyasına bakıldığında gidecek daha çok yolun olduğu söylenebilir. Ancak Türk Devletleri Teşkilatı kapsamında gerçekleştirilecek eşgüdüm ve iş birliği çalışmalarıyla somut ve sistemli alt yapıların oluşmaya başladığı da görülmektedir (Topsakal ve Zengin, 2023). Türk Devletleri Teşkilatı'nın Türk Yatırım Fonu ve Türk Ticaret Evleri gibi ekonomi alanında detaylı kararlar aldığı bilinmektedir (Akçapa, 2023). Ayrıca atılan bu adımların dışında ticareti ve yatırımları kolaylaştırmak adına, Türk Ticaret Sanayi Odası, Türk Devletleri Teşkilatı Kardeş Limanlar Projesi, Hazar Geçişli Doğu-Batı Koridoru ile gümrük mevzuatında uyumlaştırma ve tarım alanında ortak girişimler konularında çalışmalar yürütülmektedir (Topsakal ve Zengin, 2023). Bu yürütülen çalışmaların üye ülkeler arasındaki ekonomik ilişkileri ve eşgüdümü arttıracığı ve bölgeye kalıcı istikrar getireceği öngörülmektedir. Türk Yatırım Fonu'nun oluşturulması teşkilat bünyesinde ekonomik iş birliğini geliştirici bir finansal aracı

kuruluş olması sebebiyle ayrıca önem arz etmektedir. Bu önem Avrupa Konseyi'nin kalıcı başarısının (barışın yerleşmesi) uluslararası bankacılıkla sağlandığını izahındakine (Polanyi, 2010) benzer bir rolle açıklanabilir. Mısır, Babil veya Sümerlerin kadim birer medeniyet olmasında, Akdeniz ve Orta Doğu'da şekillenen ticaretin ve finansal gelişmelerin etkisi olduğu, ayrıca Rönesans'tan bu yana Avrupa'nın gelişimine kaynak temin etmede bankacılığın önemli fonksiyonlar üstlendiği bilinmektedir. Geçmişte filozofların ideal toplumu izah ederken ekonomik örgütlenmeye değinmeden geçmedikleri görülmektedir. Bugün ise hegemon güçlerin finansal yaptırımlarla ilk önce ülke ekonomilerini hedef aldıkları görülmektedir. Dolayısıyla emanet ve borç verme ilişkisi üzerine kurulan geçmişteki basit bankacılık faaliyetleri, bugün birey, firma, devlet ve yabancıların unsuru olduğu ve özellikle düzenleme ve entegrasyona aracılık konusunda devletlerin ve uluslararası kuruluşların gözetiminde karmaşık bir yapıya dönüşmüştür ve fon arz ve talebine aracılık eden piyasaların temelini oluşturduğu söylenebilir. Bu özellikleriyle de toplumların temel finansal araçları konumundadırlar. Ayrıca bankacılık sektörünün ülke ekonomi politikalarıyla iç içe geçmiş bir yapıya sahip olduğu da unutulmamalıdır (Korkmaz, 2018).

2. Türk Devletleri Teşkilatı'nın Finans ve Bankacılık Alanındaki Çalışmaları

Türk Yatırım Fonu'nun kurulmasına ek olarak, TDT kapsamında üye ülkelerin banka ve katılım bankaları birlikleri ile merkez bankaları arasında önemli iş birlikleri geliştirilmiştir. Bu kapsamda çalışmanın bu bölümü dört başlıkta ele alınacaktır. İlk olarak Türk Devletleri Banka Birlikleri Konseyi'nin faaliyetleri ifade edilecek, ikinci ve üçüncü olarak sırasıyla Türk Devletleri Teşkilatı Üye Ülkeleri Merkez (Ulusal) Bankaları Konseyine ve Türk Devletleri arasında "Dijital İpek Yolu": Fintek İş Birliği Platformu'na değinilecektir. Son olarak Türk Yatırım Fonu irdelenecektir. Bu başlıklara değinmeden önce teşkilata üye ülkelerin bankacılık

sektörlerini toplu bir şekilde ele almak faydalı olacaktır. Üye ülkelerde bankacılık düzenleme ve denetleme konusundaki kamu otoriteleri şunlardır; Türkiye’de Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu; Azerbaycan’da Azerbaycan Merkez Bankası ve Azerbaycan Cumhuriyeti Mali Piyasalar Denetim Otoritesi; Kazakistan’da Kazakistan Merkez Bankası Bankacılık Komitesi ve Astana Finansal Hizmetler Otoritesi; Özbekistan’da Özbekistan Merkez Bankası; Kırgız Cumhuriyeti’nde Kırgızistan Merkez Bankası’dır (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2024). Bugün itibarıyla Türk Devletleri Banka Birlikleri Konseyi’nin internet sayfasında teşkilata üye ülkelerin (Kazakistan ve Kırgız Cumhuriyeti verilerine henüz yer verilmemiştir) bankacılık sektörüyle ilgili 2021-2022 yılları itibarıyla duyurulan istatistikî bilgilerinin bir kısmı aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 4. TDT Banka Birlikleri Konseyi’ne Üye ülkelerin Bankacılık Sektörü Verileri

	Ana Göstergeler	Türkiye	Azerbaycan	Özbekistan
1	Banka	53	26	33
2	Bankacılık Sektörü Çalışanı	202,136	20,329	57,422
3	Şube	11,098	479	860
4	POS Cihazı	1,754,697	60,936	433,384
5	ATM	52,237	2,908	12940
6	Toplam Varlıklar (Milyon USD)	697,687	22,625	41053,6
7	Toplam Mevduat (Milyon USD)	401,627	15,846	14411,8
8	Toplam Krediler (Milyon USD)	370,947	9,799	30116,1
9	Toplam Sermaye ve İhtiyatlar (Milyon USD)	54,129	2,923	6543,6

Kaynak: TDT Banka Birlikleri Konseyi (2024) verilerinden yararlanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

2.1. Türk Devletleri Banka Birlikleri Konseyi

4 Kasım 2022 tarihi itibarıyla İstanbul’da kurulan Türk Devletleri Banka Birlikleri Konseyi’nin faaliyet amacı; “Üye banka birlikleri arasındaki iş birliğini geliştirmek, bankacıların ve iş insanlarının taleplerini doğru değerlendirerek, bankacılık sektörünün

geliştirilmesi, reel sektöre ve ülke ekonomilerine pozitif çıktılar üretmek, sektöre ilişkin konu ve çözümler istişare edilerek tecrübelerin paylaşılması” şeklinde tanımlanmıştır (TDBBK, 2024). Konseyi oluşturan üyeler Azerbaycan Bankalar Birliği, Kazakistan Cumhuriyeti Bankalar Birliği, Kırgızistan Bankalar Birliği, Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Özbekistan Bankalar Birliği'dir. Ayrıca Kuzey Kıbrıs Bankalar Birliği ve Macaristan Bankalar Birliği ise gözlemci üye statüsünde konseyde yer almaktadırlar (Türkiye Bankalar Birliği, 2024). Karşılıklı faydaya dayanan iş birliğinin arzulandığı konsey çalışmalarında, bankacılık ve finans alanındaki güncel gelişmeler hakkında derin bir iş birliğinin sağlanması ile reel ve finansal sektörlerin gelişimine katkıda bulunulması çabası gözetilmektedir. Bu çaba adına ortak platformlar, zirveler, forumlar, konferanslar, seminerler vb. faaliyetlerin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Bu hedeflerin yanı sıra değişim programları, doğrudan yazışma, hukuki ve finansal düzenlemeler ile ilgili bilgilerin paylaşımı ve ödeme sistemlerinde entegrasyonun sağlanması gibi iş birlikleri de amaçlanmıştır (TDBBK, 2024).

Türk Devletleri Banka Birlikleri Konseyi, üye banka birlikleri ile bölgesel meseleleri ele almak, bankacılık sektöründen ve iş insanlarından gelen talepleri değerlendirmek için toplanmaktadır. Bu toplantılarda mevcut yılın değerlendirilmesinin yanı sıra gelecek yıl içinde planlamalar yapılmaktadır. Ayrıca yıl içinde çevrim içi veya yüz yüze mesleki eğitimlerde düzenlendiği bilinmektedir. Bu kapsamda Türk Devletleri Banka Birlikleri Konseyi'nin yapmış olduğu toplantılarıyla ilgili bilgiler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 5. Türk Devletleri Banka Birlikleri Konseyi Toplantı Temaları

Tarih	Yer	Tema
1. Toplantı (04/11/2022)	İstanbul	Türk Devletleri Banka Birlikleri Konseyi İşbirliği Anlaşması imzalandı. Konsey organlarının belirlendiği toplantıda, üye ülkelerin iş birliğinin geliştirilmesi için her türlü çabanın gösterileceği paylaşarak, muhabir ilişkilerinin geliştirilmesi, teknoloji ve ödemeler sistemleri konularında çalışmaların detaylandırılmasına karar verilmiştir.
2. Toplantı (22/03/2023)	Çevrim İçi	Toplantıya katılan üye banka birlikleri temsilcileri yapılacak çalışmalar konusunda fikir alışverişinde bulundu. Konseyin kamuoyuyla paylaşacağı istatistiki çalışmaların içeriği ile bir sonraki toplantıda ele alınacak bankacılık ve finans alanındaki konulara dair değerlendirmeler yapılmıştır.
(30/05/2023)	Çevrim İçi	“Muhabir Bankacılık İlişkilerinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar” başlıklı çevrim içi seminer düzenlenmiştir. Bu seminerle birlikte muhabir bankacılık ilişkileri açısından finansal suçlar ve terörizmle mücadelenin riskleri ve muhabir bankacılık ilişkilerinin yönetilmesi ile kaynakları konularında katılımcılara önemli bilgiler aktarılmıştır.
3. Toplantı (13/06/2023)	Azerbaycan	Toplantıda, finans ve bankacılık ekosisteminin geliştirilmesi, yenilikçi çözümler, dijital finans teknolojileri, eğitim ve güvenlik alanlarında iş birliklerinin geliştirilmesi ve deneyim alışverişinde bulunulması konuları değerlendirilmiştir.
(21/11/2023)	Çevrim İçi	Risk Yönetimi başlıklı eğitim düzenlenmiş ve eğitimde birlik üyelerine piyasa riskinin ölçülmesi, piyasa risklerinin tespiti, korelasyon modellemesi ve kredi riskinin yönetilmesi çerçevesinde bilgiler paylaşılmıştır.
(5-6/12/2023)	İstanbul	Finans ve Teknolojiler Zirvesi adı altında düzenlenen zirvede 57 konuşmacı 9 panelde katılımcılarla bilgi ve değerlendirmelerini paylaşmıştır.
(16-19/04/2024)	Özbekistan	Özbek bankacılara yönelik bir eğitim serisi düzenlenen toplantılarda 16-17 Nisan tarihlerinde “Risk Yönetimi”, 18-19 Nisan tarihlerinde ise “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları” hakkında bilgiler aktarılmıştır.

4.Toplantı (7/05/2024)	Özbekistan	Finansal trendler konulu düzenlenen konferansta finansal teknolojiler, dolandırıcılıkla mücadele ve İslami bankacılık konuları ele alınmıştır.
(23/09/2024)	İstanbul	Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği ev sahipliğinde, Türk Devletleri Banka Birlikleri Konseyi (TDBBK) çalışmaları kapsamında İstanbul'da bir hafta süreyle "İslami Bankacılık ve Finans Eğitimi" düzenlenmiştir. Konseye üye ülkelerdeki bankacıların mesleki gelişimine katkıda bulunmak ve finansal kuruluşlar arasındaki iş birliğini geliştirmek amacıyla düzenlenen eğitim kapsamında, Türkiye ve dünyada katılım bankacılığı, uluslararası İslami finans kuruluşları, İslami finansal sözleşmeler, katılım bankacılığı sermaye piyasası ürünleri, fon toplama ve kullandırma ürün ve hizmetleri başlıklarında eğitimler verilmiştir. Katılımcılara sınıf eğitimlerinin yanı sıra; yerinde bilgi vermek, saha çalışması yapmak amacıyla banka ziyaretleri de gerçekleştirilmiştir.

Kaynak: TDT Banka Birlikleri Konseyi (2024) verilerinden yararlanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere Türk Devletleri Banka Birlikleri Konseyi, Türkiye'nin sahip olduğu mesleki bilgi ve deneyimi diğer üye ülkelere aktarmak için, çevrim içi ve yüz yüze olmak üzerine yoğun bir eğitim faaliyetleri yürütmektedir. Bu kapsamda 4 ana toplantı ve 5 ara toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantıların temaları güncel küresel finans sisteminin gerekliliklerinin (risk, güvenlik, yeni trendler ve ödeme sistemleri ile teknoloji ve ürünler, vb.) üye ülkeler tarafından benimsenmesinin sağlanması şeklinde özetlenebilir.

2.2. Türk Devletleri Teşkilatı Üye Ülkeleri Merkez (Ulusal) Bankaları Konseyi

6 Kasım 2024 tarihi itibarıyla Türk Devletleri Teşkilatı'nın Bışkek'teki 11. Zirvesinde Azerbaycan Cumhuriyeti Merkez Bankası, Kazakistan Cumhuriyeti Ulusal Bankası, Kırgız Cumhuriyeti Ulusal Bankası, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

ve Özbekistan Cumhuriyeti Merkez Bankası arasında imzalanan Mutabakat Zaptı ile Türk Devletleri Teşkilatı Üye Ülkeleri Merkez (Ulusal) Bankaları Konseyi'nin kurulmasına karar verilmiştir (T.C. Merkez Bankası, 2024).

2.3. Türk Devletleri Arasında "Dijital İpek Yolu": Fintek İş Birliği Platformu

Fintek, "finans" ve "teknoloji" terimlerinin birleşimi ile ifade edilen finansal teknolojidir. Bu alanındaki iş birliğini ve dayanışmayı Türk dünyasına taşıyarak küresel rekabette önemli avantajlar sağlamak adına "Dijital İpek Yolu" olarak nitelendirilen ve 9 Ekim 2024 tarihinde İstanbul'da gerçekleşen imza töreniyle Türk Devletleri Fintek İş Birliği Platformu kurulmuştur (Türkiye Ödeme ve Elektronik Para Kuruluşları Birliği, 2024).

Platformun kuruluşunda ülkeleri adına imzaları Türkiye Ödeme ve Elektronik Para Kuruluşları Birliği (TÖDEB), Azerbaycan Fintek Derneği (AzFina), Özbekistan Fintek Derneği, Kazakistan Ödeme Kuruluşları Derneği, Kırgızistan E-Ticaret Derneği atmıştır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi, 2024).

2.4. Türk Yatırım Fonu

Türk yatırım fonu, 16 Mart 2023'de Ankara'da organize edilen TDT Olağanüstü Zirvesi'nde imzalanan bir anlaşma ile kurulmuştur (Türk Devletleri Teşkilatı, 2023). Kurucu ülkeler Türkiye, Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan ve Özbekistan'dır. Fonun merkezi İstanbul'dadır. Fakat Governörler Kurulu kararıyla diğer ülke topraklarında da şubeler açılabilmektedir (www.resmigazete.gov.tr, 2023). Fonun ilk etapta 20 yıl süreyle faaliyette kalması planlanmakla beraber Governörler Kurulu kararıyla faaliyet süresinin belirli bir zamanda sonlandırılması ya da uzatılması da mümkündür. Ayrıca fonun çalışma dili İngilizce olarak seçilmiştir.

Türk Yatırım Fonu'nun amacı TDT üye ülkeleri arasında hem bölgesel bazda iç ticareti geliştirmek hem de yatırım iş birliğini

güçlendirip, ekonomik faaliyetleri destekleyerek üye ülkelerin ekonomik büyümesine ve kalkınmasına katkı sağlamaktır (www.resmigazete.gov.tr, 2023). Bu kapsamda tarımdan turizme, altyapıdan yenilenebilir enerji kaynaklarına, bilişim, lojistik vb. farklı sektöre ait çeşitli ortak projelerin desteklenmesi öngörülmektedir (Türk Kazak İş İnsanları Birliği, 2023). Ek olarak iklim krizi ve daha sürdürülebilir bir dünya hedefleri çerçevesinden bakıldığında özellikle Türk Yatırım Fonu'nun yeşil ekonomilere geçişi desteklemeyi amaçlayan projelere de öncelik vermesi göze çarpan önemli unsurlardan biridir.

Türk Yatırım Fonu girişimi Türk dünyası entegrasyonuna katkı sağlayacak unsurlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Hatta zaman zaman "Türk Dünyasının Uluslararası Para Fonu" ya da "Dünya Bankası" benzeri bir yapılanma olarak da anılmaktadır (Özsoy, 2023). Bunun altında yatan neden ise özellikle gelecekte TDT üyeleri arasında olası bir blok oluşturma karar aşamasında Türk Yatırım Fonu girişiminin önemli yapı taşlarından biri olacağı düşüncesidir (Yılmaz, 2024). Fakat bu noktada dikkat çeken hususlardan bir diğeri de Türk Yatırım Fonu'nun üye ülkeler tarafından "eşit sermaye katkısı ve eşit oy hakkı" ilkesi çerçevesinde kurulmasına karar verilmiş olmasıdır (Bloomberg HT, 2023). Bu çerçevede kurulan fonda kurucu 5 ülkenin her biri %20 pay ile eşit pay hakkına sahiptir. İlk etapta 500 milyon dolar sermaye ile kurulmasına karar verilen fonda her bir üye ülkenin fona 100 milyon dolar eşit katkı sağlaması planlanmıştır (Yeşil Ekonomi, 2023). Bu özelliği Türk Yatırım Fonunu farklılaştırmaktadır. IMF tarzı bir yapılanma ile kıyaslandığında Türk Yatırım Fonunun daha adil bir katılım oranı sunduğu açıkça görülmektedir. IMF'de her bir üyenin oy hakkı; üyeler arasında eşit olarak dağıtılmış olan temel oy hakkı ile kotaya dayalı oy hakkının toplamına eşittir (IMF, 2024) ve oy gücünde belirleyici etken ülkelerin kotalarıdır (Eğilmez, 2012). ABD, IMF'de oy çoğunluğuna sahip ülkedir. Bu durum ABD'nin karar gücünü artırırken gelişmekte olan ülkelerin IMF'deki payları düşünüldüğünde karar

verme mekanizmasında etkin olamamalarına neden olmaktadır ve bu açıdan da eleştirilmektedir (Mangır, 2023).

Sonuç

Uluslararası organizasyonların kuruluşu, ilgili devletlerin gösterdiği irade ile başlamaktadır. Ayrıca organizasyon geliştirmenin uzun vadeli bir yaklaşımla ortaya koyduğu kimlik, norm, yapı ve kurumsal kültürle üye devletlerin çevre devletlerle etkileşimini belirleyen çok boyutlu dinamik bir süreç olduğu bilinmektedir (Emeklier vd., 2022). Tarihî bağların yanı sıra Türkiye'nin TDT üye ülkeleri ile ilişkilerini eşit ve egemen devletlerarasındaki ilişkiler zemininde yürütmeye önem göstermesi, ilişkilerde ciddi mesafe alınmasını ve karşılıklı iyi niyet ve güvenin oluşmasını sağladığı görülmektedir. Türkiye'nin batı eksenli dış politikasında aşınmaların yaşandığı bir dönemde gelişen TDT, Türkiye'nin dış politikasında önemsendiği bir konumda görünmektedir. Yaşanan süreçler itibarıyla Türkiye'nin sosyal ve kültürel etkileşiminin Türkistan coğrafyasıyla yoğun olduğu bilinmektedir. Ancak geçmişte ihmal edildiği tespit edilen birçok alanda (askerî, siyasi, ekonomik, vb.) bugün yeni ilişkiler geliştirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu noktada TDT'nin yapı itibarıyla yeni bir organizasyon oluşu zirve ve toplantılarla gerçekleştirilen faaliyet ve etkinliklerin sadece niyet beyanından öteye geçmesi gerekmektedir. Kısaca TDT'nin rasyonel bir zeminde etkinlik ve verimliliği karşılıklı artırmak amacıyla yeni oluşumların gerçekleşeceği bir ekosistem olarak ortaya çıkması pek de yanlış bir beklenti olmamaktadır. TDT'nin karşılaşacağı fırsat ve tehditler, hem organizasyonun sınırlarını ve potansiyelini test etmesini sağlayacak, hem de rüştünü gerçekleştirmeye imkân verecektir (Emeklier vd., 2022). Çalışmada ifade edildiği üzere TDT üye ülkelerinin ekonomik hazır bulunuşlukları ve küresel sisteme entegrasyon kabiliyetleri farklılık göstermektedir. TDT bünyesinde gerçekleştirilecek birçok çalışma alanları ve projelere üye ülkelerin girdileri farklılık göstermekle birlikte, sürecin sonunda

faaydalanacağı çıktılarda farklı olacaktır. Bu noktada tarımdan turizme, dış ticaretten enerjiye ortaya konulan kümülatif çabanın, akıbeti belirleyeceği söylenebilir. Dolayısıyla TDT'nin ekonomik iş birliğinin alt boyutu olan finans ve bankacılık alanı için de aynı argümanlar geçerlidir. Ancak finans ve bankacılık alanında hayata geçirilen birçok etkinliğin de olduğu ortadadır. Bu etkinlik ve çabalara kısa sürede faaliyete geçirilen Türk Devletleri Banka Birlikleri Konseyi, Türk Devletleri Teşkilatı Üye Ülkeleri Merkez (Ulusal) Bankaları Konseyi, "Dijital İpek Yolu": Fintek İş Birliği Platformu ve hepsinden önemlisi Türk Yatırım Fonu'nun ciddi bir sermayeyle kuruluşu örnek gösterilebilir. Dolayısıyla finans ve bankacılık alanındaki çabaların bir niyet beyanı faslı olmanın çok ötesine geçtiği bu çalışma ile tespit edilmektedir. Bankacılık sektörünün dijitale taşındığı günümüzde fintek uygulamaları ve ödeme sistemleri alanında entegrasyon çabalarının hızlı reaksiyon alışı, değişen paradigmanda avantaj sağlayacak bir konum yaratabilir görünmektedir. Ayrıca Türk Devletleri Banka Birlikleri Konseyi'nin özellikle küresel sisteme entegrasyon, muhabir ilişkiler, mali suçlar, risk yönetimi ve yeni finansal ürün ve hizmetler konularındaki eğitim ve deneyim paylaşımına aracılık fonksiyonu, fintek uygulamalarıyla birlikte değerlendirildiğinde katalizör bir etki yaratacağı öngörülebilmektedir. Henüz TDT'nin ortak para birimine geçiş konusunda bir beyanı olmamasına rağmen, Türk Devletleri Teşkilatı Üye Ülkeleri Merkez (Ulusal) Bankaları Konseyi'nin kuruluşu, en azından ve şimdilik Governörler düzeyinde eşgüdömlü hareket etme imkânı sağlayabilecektir. Nihayet Türk Yatırım Fonu'nun kuruluşu birçok açıdan çok yol kat edildiğinin ciddi kanıtıdır. Bu kanıt uzaktan bakan kimileri için IMF veya Avrupa Merkez Bankası, kimileri için Dünya Bankası veya Kalkınma ve Yatırım bankaları hüviyetinde görünmektedir. Ulusal egemenliğin en görünür yegâne nişanının iktisadi bağımsızlık olduğu tecrübe ile aktarılmış genetik bir miras olarak hala Türk ulusunun zihninde yer ettiği bilinmektedir. Dolayısıyla hayal edilen ortak bir gelecek vizyonuna ulaşmak adına özelleştirilmiş adımların en ciddilerinden

biri olan Türk Yatırım Fonu'nun eşit sermaye ve eşit oy hakkıyla kurulması, TDT'nin, 20. yüzyılda kurulan uluslararası örgütlerin muadili olmanın çok ötesinde bir motivasyonla, yeni yüzyılın bekleneni olduğunun emarelerini taşıdığı söylenebilir.

Kaynakça

- Akçapa, M. (2023). Türk Devletleri Teşkilatı'nın Tarihsel Gelişimi: Teşkilatın Dünü, Bugünü ve Yarını. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 11(34): 473-491.
- Aksu, İ.F. (2021). "Sunuş". İçinde: Bağımsızlıklarının 30. Yılında Türk Devletleri Ekonomik, Politik ve Sosyal Dönüşüm. (Editörler: Çevik, S. & Turan, E.) Ankara: Türk Akademisi Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı (TASAV) Yayınları, 15-17.
- Aydilek, E. (2022). Türk Devletleri Teşkilatının Siyasi ve Ekonomik Potansiyeli. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 5(3): 716-728.
- Bağcı, K., Tintin, C., Türbedar, E. (2021). Trade And Investment Relations Among The Turkic Council Member States Recent Trends and Prospects For Deepening Economic Relations.(Ömer Kocaman, Ö., Pan, Ö. And Türbedar, E.) İstanbul: Öner Matbaa.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (2024) <https://www.bddk.org.tr/KurumHakkinda/Detay/25> (erişim: 20.11.2024).
- Baransel, A. (1993). Çağdaş Yönetim Düşüncesinin Evrimi (3 Baskı). İstanbul: Avcıol Basım Yayın.
- Bloomberg HT (2023). Türk Yatırım Fonu Kuruluş Anlaşması Resmi Gazete'de, <https://www.bloomberght.com/turk-yatirim-fonu-kurulus-anlasmasi-resmi-gazete-de-yayimlandi-2341891> (erişim: 17.11.2024).
- Çevik, S. ve Turan, E. (2021). "Bağımsızlıklarının 30. Yılında Türk Devletleri". İçinde: Bağımsızlıklarının 30. Yılında Türk Devletleri Ekonomik, Politik ve Sosyal Dönüşüm. (Editörler: Çevik, S. & Turan, E.) Ankara: Türk Akademisi Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı (TASAV) Yayınları, 19-31.
- Çınar, Y. ve Uzun, Y. U. (2023). Köklü Geçmişten Güçlü Geleceğe Türk Devletleri Teşkilatı: Küresel Ekonomik-Siyasal Potansiyeli ve Teşkilatın Geleceğine Dair Öngörüler. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(ÖS): 141-156.
- Drucker, P. F. (1994). Kapitalist Ötesi Toplum. (B. Çorakçı, Çev.) İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Eğilmez, M. (2012). Özetle IMF ve Türkiye. <https://www.mahfiegilmez.com/2012/07/ozetle-imf-ve-turkiye.html> (erişim: 20.11.2024).
- Emekler, B. ve Taş, T., Yılmaz, K. Ç. (2022). Türk Devletleri Teşkilatı: Bütünleşme Sürecine Nereden Başlamalı ve Ne Yapmalı?. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*: 73-107.

- Erkiner, H. H., & Eray, İ. (2022). Uluslararası hukuk bakımından bir uluslararası örgüt olarak Türk Devletleri Teşkilatı. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*: 217-250.
- Ferguson, N. (2019). *Paranın Yükselişi Dünyanın Finansal Tarihi* (7 Baskı). (B. Pala, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- IMF (2024). [www.imf.org/https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2022/How-the-IMF-makes-decisions](https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2022/How-the-IMF-makes-decisions) (erişim: 20.11.2024).
- Kasım, M. (2021). "Orta Asya Ülkelerinde Kalkınma Politikaları ve Ekonomik Gelişme". İçinde: *Bağımsızlıklarının 30. Yılında Türk Devletleri Ekonomik, Politik ve Sosyal Dönüşüm*. (Editörler: Çevik, S. & Turan, E.) Ankara: Türk Akademisi Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı (TASAV) Yayınları, 31-63.
- Kocatepe, Ö. F. (2022). *Türk Devletleri Teşkilatı Politik ve Askerî İş Birliği*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Koçel, T. (2018). *İşletme Yöneticiliği* (17 b.). İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Korkmaz, Ö.F. (2018). "Cumhuriyet Dönemi Türk Bankacılık Tarihi". İçinde: *Cumhuriyet Dönemi İşletmecilik Tarihi*, (Editör: Genç, K.Y.) Ankara: Gece Kitaplığı.
- Mangır, F. (2023). *Türk Devletlerine Taze Kan: Türk Yatırım Fonu. Z Raporu*. <https://www.zraporu.com/gundem/turk-devletlerine-taze-kan-turk-yatirim-fonu/> (erişim: 20.11.2024).
- Özsoy, B. (2023). "Türk Dünyası Söylemi". İçinde *Türk Devletleri Teşkilatı'nın Rolü ve Önemi*. *Anasay* (25), 40-55.
- Polanyi, K. (2010). *Büyük Dönüşüm Çağımızın Siyasal ve Ekonomik Kökenleri*. (A. Buğra, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sarıkaya, Y. (2023). *Cumhuriyetin 100. Yılında Türk Dünyasının Genel Durumu*. *Demokrasi Platformu*, 12(39): 279-301.
- Soğukoğlu Korkmaz, S. (2022). "Küresel Sermayenin Finansal Piyasalardaki Rolü". İçinde: *Sosyal Bilimlerde Disiplinlerarası Akademik Çalışmalar*, (Editörler: Terzioğlu, D. & Soğukoğlu Korkmaz, S.) Konya: Eğitim Yayınevi, 35-53.
- Syzdykova, A. (2021). "Orta Asya Ülkelerinin Ekonomik Performanslarının Değerlendirilmesi". İçinde: *Bağımsızlıklarının 30. Yılında Türk Devletleri Ekonomik, Politik ve Sosyal Dönüşüm*. (Editörler: Çevik, S. & Turan, E.) Ankara: Türk Akademisi Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı (TASAV) Yayınları, 63-115.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi (2024). "Türk Devletleri Fintek İş Birliği Platformu" İmza Töreni Finans Ofisimizin Himayesinde Yapıldı.

- <https://www.cbfo.gov.tr/haberler/turk-devletleri-fintek-birligi-platformu-imza-toreni-finans-ofisimizin-himayesinde-yapildi> (erişim: 15.11.2024).
- T.C. Merkez Bankası (2024). Türk Devletleri Teşkilatı Üye Ülkeleri Merkez (Ulusal) Bankaları Konseyine İlişkin Basın Duyurusu (2024-59), TCMB - Türk Devletleri Teşkilatı Üye Ülkeleri Merkez (Ulusal) Bankaları Konseyine İlişkin Basın Duyurusu (2024-59) (erişim: 20.11.2024).
- Topsakal İ., Zengin A. K., (2021). Türk Devletleri Teşkilatı: Siyasi, Ekonomik ve Kültürel Çıktılar, Kriter Siyaset, Toplum ve Ekonomi Dergisi, Yıl:6, Sayı: 63. <https://kriterdergi.com/dis-politika/turk-devletleri-teskilati-siyasi-ekonomik-ve-kulturel-ciktilar> (erişim: 20.11.2024).
- Türk Devlet Teşkilatı İşbirliği Alanları (2024). <https://www.turkicstates.org/tr/isbirligi-alanlari>.
- Türk Devletleri Banka Birlikleri Konseyi (2024). <https://www.tdbbk.org/tr/istatistikler/uye-istatistikleri/4593>, (erişim: 15.11.2024).
- Türk Devletleri Teşkilatı (2011). Teşkilatın Tarihçesi, <https://www.turkicstates.org/tr/organizasyon-tarihcesi>, (erişim: 13.11.2024).
- Türk Devletleri Teşkilatı (2024). Türk Yatırım Fonu. <https://www.turkicstates.org/tr/partner-detay/turk-yatirim-fonu> (erişim: 14.11.2024).
- Türk Kazak İş İnsanları Birliği (2023). Türk Yatırım Fonu'nun resmi açılışı yapıldı. <https://tukib.kz/haber/turk-yatirim-fonunun-resmi-acilisi-yapildi> (erişim: 17.11.2024).
- Türkiye Ödeme ve Elektronik Para Kuruluşları Birliği (2024). Türk Devletleri Arasında "Dijital İpek Yolu": Fintek İş Birliği Platformu Resmen Kuruldu. <https://todeb.org.tr/detay/turk-devletleri-arasinda-dijital-ipek-yolu-fintek-is-birligi-platformu-resmen-kuruldu/710/> (erişim: 10.11.2024).
- www.resmigazete.gov.tr (13.12.2023). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/12/20231213-2.pdf>, (erişim: 14.11.2024).
- Yeşil Ekonomi (2023). Türk Yatırım Fonu Kuruluş Anlaşması yayımlandı. <https://yesilekonomi.com/turk-yatirim-fonu-kurulus-anlasmasi-yayimlandi/> (erişim: 14.11.2024).
- Yılmaz, E. (2024). Türk Yatırım Fonu Üye Devletler Arasındaki Ticareti Geliştirecek. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turk-yatirim-fonu-uye-devletler-arasindaki-ticareti-gelistirecek/3230024> (erişim: 20.11.2024).